ISSN 0973-3264

ସପ୍ତର୍ଷି

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା - ୨୦୨୦

(ଏପ୍ରିଲ - ଜୁନ୍)

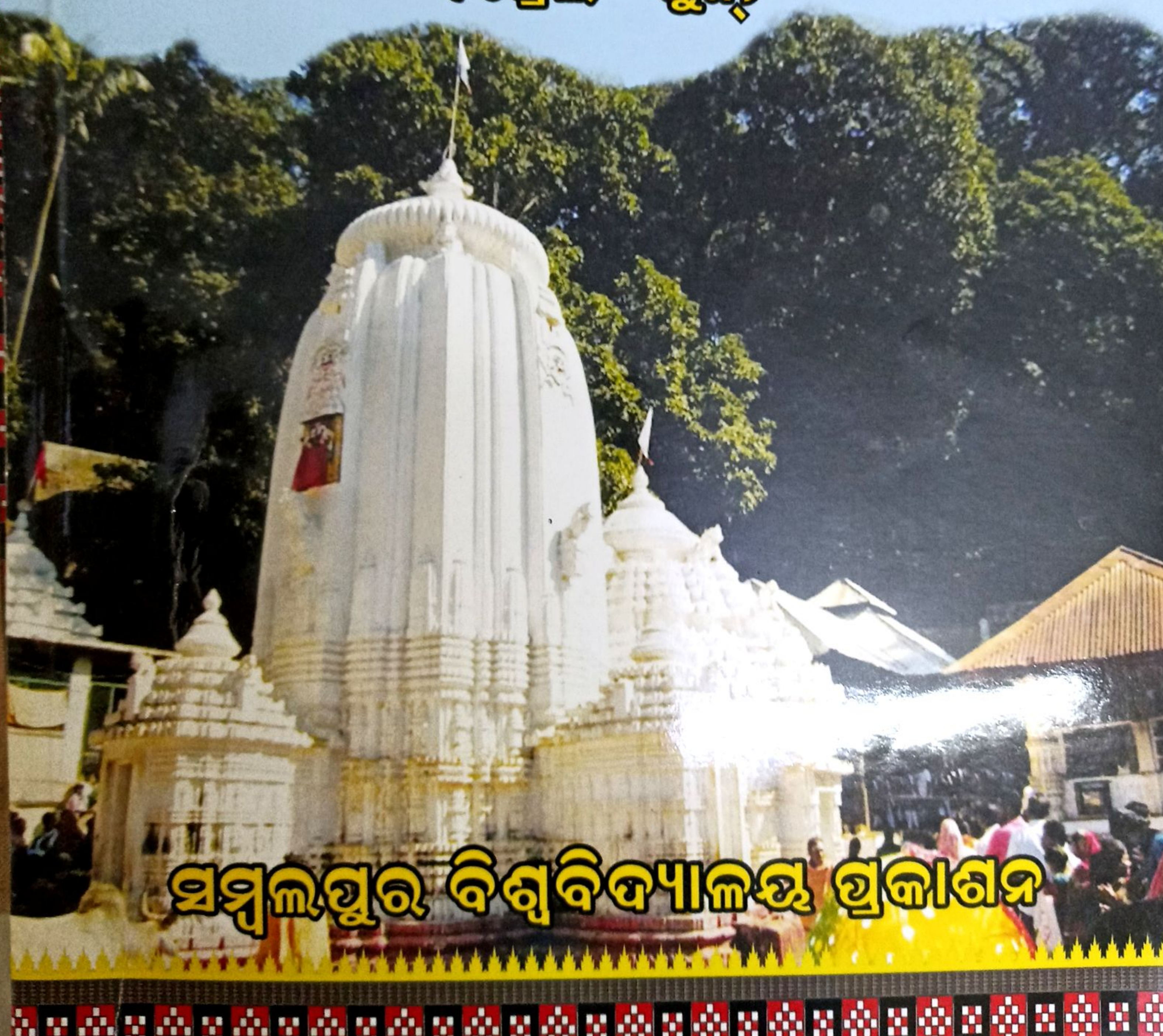

ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରକାଶନ

ସୂଚୀପତ୍ର

କ୍ର.ସଂ.	ବିଷୟ	ଲେଖକ	ପୃଷ୍ଠା
	ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ସମାଲୋଚନା ବିଭାଗ :-		
୧.	ଭାଷା ସଂସ୍ଥାପକ ସାରଳା ଦାସ ଓ ଓଡ଼ିଆ ମହାଭାରତ	ଡ଼. ଗଣେଶ ପ୍ରସାଦ ସାହୁ	୧
୨.	ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ବିଶ୍ବୋପଲବଧି	ସ୍ନେହାଞ୍ଜଳି ମହାପାତ୍ର	୬
୩.	୧୯୬୦ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ କବିତାରେ ଶବ୍ଦ ସଂଯୋଜନା ଓ ଭାଷାଶୈଳୀ	ରଶ୍ମିରଞ୍ଜନ ନାୟକ	୧୪
୪.	ଦେବ୍ରାଜ ଲେଙ୍କାଙ୍କ ଦସ୍ୟୁରାଣୀ ଫୁଲନ ବାଈ ଏକ ଆଲୋଚନା	ଦିଲିପ ରାଉତ	୨୨
୫.	ଭୁବନେଶ୍ୱର ବେହେରାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ମାନବେତର ଚରିତ୍ର – ଏକ ଅଧ୍ୟୟନ	ଜଗନ୍ନାଥ ସାହୁ	୨୬
୬.	ଜୀବନବାଦୀ ପାରଦର୍ଶୀ କଥାକାର : ଅରବିନ୍ଦ ରାୟ	ଡ. ହେମଲତା ବେହେରା	୪୧
୭.	ଅନନ୍ୟ ଅନ୍ୱେଷା : 'ରାଣୀ ଶ୍ୟାମାବତୀ' ଉପନ୍ୟାସରେ ବୌଦ୍ଧଦର୍ଶନର ପ୍ରତିଫଳନ	ଡକ୍ଟର ଦେବଦର୍ଶିନୀ ସାହୁ	୪୮
୮.	କନ୍ଧ ଭାଷାରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଉବାଚ୍ୟ	ମଧୁସୂଦନ ମାଝୀ	୫୫
୯.	ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ	ଡଃ ନାକୁ ହାଁସ୍‌ଦାଃ	୫୬
୧୦.	ଭତରା ଜନଜାତିର ଆଧାତ୍ମିକ ଚେତନାରେ 'ଡୁମା'ର ସ୍ଥାନ	ଯାଜ୍ଞସେନୀ ପ୍ରଧାନୀ	୬୨
୧୧.	ଗୁରୁ ମଙ୍ଗେଇ ଗମାଙ୍ଗଙ୍କ ସଉରା "ସୋମ୍‌ପେ"	ଡ. ପ୍ରକାଶ କୁମାର ସେନାପତି	୬୬
୧୨.	କଳାହାଣ୍ଡିର ଦେଶିଆ କନ୍ଧମାନଙ୍କର 'ବରଗ୍' : ଏକ ଆଲୋଚନା	ଶ୍ରୀମାନ୍ ସୁରେଶ କୁମାର ମାଝୀ	୭୨
୧୩.	ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକରେ ଅତିକଳ୍ପନାର ପ୍ରୟୋଗ	ଡ. ନୀଳମଣି ମେହେର	୭୫
୧୪.	ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ : ଆଶ୍ରା ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ଈଶ୍ୱର	ପିଙ୍କି କର	୮୩
୧୫.	ନୀଳାଦ୍ରୀ ଭୂଷଣ ହରିଚନ୍ଦନଙ୍କ ନାଟକରେ ଇତିହାସର ପଦଧ୍ୱନି	ନୀଳମାଧବ ଛତ୍ର	୮୮
୧୬.	ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦ ଓ ବୁଦ୍ଧଦର୍ଶନ : ଏକ ତୁଳନାତ୍ମକ ଅଧ୍ୟୟନ	ଡ. ଶୁକମୁନି ମେହେର	୯୪
୧୭.	ବାହାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇଥିବା ଲୋକର ଠିକଣା ଖୋଜି ଖୋଜି......	ଡ. ଆଲୋକ ବରାଳ	୯୭
୧୮.	ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଭ୍ରମଣ ସାହିତ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ଚିତ୍ର	ଶ୍ରୀଧର ବାରିକ	୧୧୮

ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ଓ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ

ଡଃ ନାକୁ ହାଁସଦାଃ

ଆଦିବାସୀ କହିଲେ ପ୍ରଥମ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କୁ ହିଁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ଦେଶ ତଥା ରାଜ୍ୟର ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ବାସୀନ୍ଦାର ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇ ଆସିଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦିବାସୀ ଗୋଷ୍ଠୀର ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ସାତ ଦଶମିକ ପାଞ୍ଚ ପ୍ରତିଶତ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥଳେ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏହା ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଅଟେ । ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆଦିବାସୀ ବହୁଳ ରାଜ୍ୟଭାବେ ଗଣନା କରାଯାଇଥାଏ । ପୁରାଣ ଯୁଗରେ ଏହାକୁ 'ଅଛବ' ଭୂମି ଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଇ ଆସିଥିଲା । ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସୁନଥିଲେ, କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ କେହି ଏଠାକୁ ଆଗମନ କଲେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଧିମୋତେ ଶୁଚିବନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ଅପରପକ୍ଷରେ ଆଦିବାସୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କୁ 'ଛାଡିକ୍' (ଅଛୁଆଁ) ଗୋଷ୍ଠୀର ବୋଲି ବିବେଚନା କରାଯାଇ ଆସିଥିଲା । ଏହି ଧରଣର ପାରମ୍ପରିକ ବିଧିବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହି ଦୁଇ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଶତ୍ରୁତା ଥିବା କଥାକୁ ସୂଚାଇଥାଏ । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏଥିସକାଶେ ହିଁ ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ସଂଘର୍ଷର ସୂତ୍ରପାତ ହୁଏ । ପରେ ପରେ ଏହା ସହାବସ୍ଥାନରେ ଶେଷ ହୋଇଅଛି । ଏହି ସହାବସ୍ଥା ନ ଆସିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ବର୍ଷ ଲାଗିଯାଇଥିବ କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଯାହାହେଉନା କାହିଁକି ଏହି ଅବସ୍ଥା ଆସିବା ପରେ ହିଁ ଏମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଛନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାଂସ୍କୃତିକ ଆଦାନପ୍ରଦାନ ହୋଇଥିବା କଥା ସ୍ୱଭାବିକ ମନେହୁଏ ।

ଯେ କୌଣସି ସଂସ୍କୃତି କଥା ଯେତେବେଳେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଏ ସେତେବେଳେ ତାହା କୌଣସି ନା କୌଣସି ଦିଗରୁ ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଯାଏ । କାରଣ ସଂସ୍କୃତିର କଳେବର ଏତେ ବିସ୍ତୃତ ଯେ ତାହାକୁ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ପରିସର ମଧ୍ୟରେ ରଖାଯିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇନଥାଏ । ପୁଣି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ପରି ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଜାତିର ସଂସ୍କୃତି କଥା ଯେତେବେଳେ କୁହାଯାଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ତାହା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଜଟିଳ ହୋଇଉଠେ । କାରଣ ୨୦୦୧ ମସିହାର ଜନଗଣନା ଆଧାରରେ ସମଗ୍ର ଭାରତ ବର୍ଷର ୪୩୭ ପ୍ରକାରର ଆଦିବାସୀ ରହିଥିବା କଥା ଜଣାଯାଇଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୬୨ ପ୍ରକାର ଗୋଷ୍ଠୀର ବୋଲି ଜଣାଯାଇଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂସ୍କୃତି ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ପରିଭାଷା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ଏକ କଠିନ ବ୍ୟାପାର । ତଥାପି ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ "ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଚଳିଚଳନ, ରୀତିନୀତି, ନୃତ୍ୟଗୀତ, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଆଦିକୁ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ପର୍ଯ୍ୟାୟଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ । ମୋଟାମୋଟି ଭାବେ କହିଲେ ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ରୁଚିକୁ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ ।" ଏବେ କଥା ଉଠୁଛି ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର କଥା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କିପରି ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଅଛି ? ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ଏହା କୁହାଯାଇପାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଅଛି ସତ ! କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମିତି ! ବିଶେଷ କିଛି କୁହାଯାଇ ନାହିଁ । ତଥାପି ଯାହା କୁହାଯାଇଅଛି ତାହାକୁ ମଧ୍ୟ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇ ନପାରେ । ମୁଁ ଏହି ଆଲୋଚନାରେ କେବଳ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର କିଛି ଅଂଶ ମାତ୍ର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିପାରିଅଛି । ଏଥିସକାଶେ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟିକଗଣ ଯେଉଁମାନେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ମୂଳଦୁଆକୁ ସ୍ଥାପନ କରିଯାଇଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ଏବଂ ଆପଣମାନଙ୍କ ନିକଟରେ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରୁଅଛି ।

ପ୍ରାକ୍ ସାରଳାଯୁଗ :-

ପ୍ରାକ୍ ସାରଳାଯୁଗର ଓଡ଼ିଆ ଲିଖିତ ସାହିତ୍ୟ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଚର୍ଯ୍ୟାଗୀତିକାକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ କେବଳ

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଆଦିରୂପ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନପାରେ, ବରଂ ପୂର୍ବ ଭାରତୀୟ ଭାଷା ସମୂହର ଆଦିରୂପ କହିଲେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ ମନେହୁଏ । ଏହି ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀ ରମଣୀମାନଙ୍କୁ ସହଜମାନୀ ବୌଦ୍ଧ ସିଦ୍ଧାଚାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ସାଧନ ସଙ୍ଗିନୀ ଭାବେ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇଅଛି । ଏହାର କାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଅନେକ ତଥାକଥିତ ବିଜ୍ଞ ଆଲୋଚକ ଗଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରିଚି ଯେ ତତ୍କାଳୀନ ସମାଜରେ ଏମାନେ ଥିଲେ ସହଜଲଭ୍ୟା ନାରୀ । ଏହି ଧରଣର ମତବାଦ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି ସେମାନେ କେହିହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଦିବାସୀ ନୁହଁନ୍ତି । ତେଣୁ ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ସେମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଦିବାସୀ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେମାତ୍ରାରେ ପରିଚିତ ଅଛନ୍ତି ? ଯେତେଦୂର ମନେହୁଏ ସେମାନେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆସିନଥିବେ, ଯଦି ଆସିଥିବେ ତାହେଲେ ତାହା କେବଳ ଉପର ଠାଉରିଆ ହିଁ ହୋଇଥିବ । କାରଣ ଆଦିବାସୀମାନେ ଯେତେମାତ୍ରାରେ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ବୋଧହୁଏ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ନାହାନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସମକକ୍ଷ ହୋଇପାରିବେ । ଏହି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ମନୋଭାବ ହିଁ ଆଦିବାସୀ ମାନଙ୍କର ଉଭୟ ଶକ୍ତି ଏବଂ ଦୁର୍ବଳତା । ଅନେକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀ ରହିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବ୍ୟତୀରେକ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଜିସୁଦ୍ଧା ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି ସମାଜର ନାରୀ ପୁଣି ସହଜଲଭ୍ୟା ହେବେ ଏକଥା କେବେହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ମନେହୁଏ ନାହିଁ । ପୁନଶ୍ଚ ଏହା ସହଜଣାନୀ ବୌଦ୍ଧ ସନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ! ଏଠାରେ ଏକଥା ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ଧର୍ମ ରହିଛି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ ଧର୍ମରେ ବୌଦ୍ଧ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ରହିଥିବାର ଓଡ଼ିଶାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଠାରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ସହିତ କାହିଁକି ଯୋଡ଼ା ଯାଇଅଛି, ଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଏହି ଦିଗରେ ଗବେଷଣା କାର୍ଯ୍ୟମାନ କରାଗଲେ ଅନେକ ନୂତନତଥ୍ୟ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିପାରିଥାନ୍ତି ।

ଏହିସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଚର୍ଯ୍ୟାଗୀତିକା ଗୁଡ଼ିକରେ ଯେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର କଥା ଆଦୌ କୁହାଯାଇ ନାହିଁ ଅବା ଯାହା କୁହାଯାଇଅଛି ସେସବୁ ଭୁଲ୍ ସେମିତିକା ଭାବିବା ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ସଙ୍ଗତ ମନେହୁଏ ନାହିଁ । କାରଣ ସେହି ଚର୍ଯ୍ୟାକାରମାନେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ବେଶଭୂଷା ପ୍ରେମ, ପ୍ରଣୟର କଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ରସାଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ରଚନା କରିଯାଇଅଛନ୍ତି । ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନଙ୍କ ବାସ୍ତବତାକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ଆଜିର ଆଦିବାସୀ ଚଳଣୀ ତଥା ପରମ୍ପରାରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଇପାରେ ଯଥା :-

ଉଁଚ୍ଚ ଉଁଚ୍ଚ ପାବତି ତହିଁ ବସଇ ସବରୀ ବାଲୀ
ମୋରଙ୍ଗୀ ପିଛ ପରହିଣ ଗବତ ଗୁଞ୍ଜରୀ ମାଲୀ
ଉମତ ସବରୋ ସବରୋ ପାଗଲ
ସବରୋ ମା କର ଗୁଲୀ ଗୁରାଡ଼ା ତୋର ।

ଶବରୁଣୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରୀ ଦେଖାଯାଉଛି । ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ ଚୂଡ଼ା ଦେଶରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଛି । ତାର ଜୁଡ଼ାରେ ମୟୂର ପୁଚ୍ଛର ଖୋସା ଏବଂ ବେକରେ କାଇଁଚମାଳୀ ତାକୁ ଅପୂର୍ବ ଲୀଳାମୟୀ କରିଅଛି । ଏହିପରି ସୁନ୍ଦରୀକୁ ଦେଖି ଶବର (ଶବରପାଦ) ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଧରଣର ବର୍ଣ୍ଣନାମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ଆଭାଷ କିଛିଟା ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତେଣୁ ତାହାକୁ ହେୟଜ୍ଞାନ କରାଯାଇ ନପାରେ ।

ସାରଳା ଯୁଗ :-

ସାରଳା ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଅଛି ସତ ! କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଶବର କନ୍ଧ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଏହା ସୀମିତ ହୋଇ ରହିଯାଇଅଛି । ଶବରମାନଙ୍କ କଥା କହିଲାବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଶେଷ କିଛି କୁହାଯାଇ ନାହିଁ । ଯାହା କୁହାଯାଇଅଛି ତାହାକୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ

(କ) ବେଶପରିପାଟୀ :-

ସାରଳା ମହାଭାରତର ସଭାପର୍ବରେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କନ୍ଧ ନୃପତିଙ୍କୁ ଭେଟିଥିବାର କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ସେ କନ୍ଧ ରାଜାର ନାମ 'ଭାସ୍କର' ।

କବି ଲେଖିଛନ୍ତି -

"ତାଡ଼ ବାହୁଙ୍କି ଯେ ସରଳ ଜଗଦଳା
ହୃଦରେ ଭୂଷଣ ରତ୍ନମାଳ କର୍ଣ୍ଣଫୁଲ ରତ୍ନମାଳା ।"

ଏହିପରି ବେଶବିମଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିବା କନ୍ଧ ନୃପତିଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି, ଯେ ସେ ରାଜସୟ ଯଜ୍ଞର ଭୋଜି ନିମିତ୍ତ ବାରହା, ମୃଗ, ହରିଣ ଓ ଗଣ୍ଡା ମାଂସ ଯୋଗାଇବ । ପୁଣି ଭୀସର କୋଶଳଦେଶ ଗମନରେ ସଭା ପର୍ବରେ ରହିଛି ଯେ, ସେହି ଦେଶର ସେ ବିରାଜ ନାମକ ବେଣ୍ଟକାର ବା ଶବରଙ୍କୁ ଭେଟିଛି । ସେ କାନ୍ଧରେ ବୋହିକରି ନେଉଥିଲା ଗଣ୍ଡାଭାର । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସେହି ପର୍ବରେ ଭୀସ କନାଉଜ ଦେଶର ରାଜା 'ଶବରୀ ନାରାୟଣ'ଙ୍କୁ ଭେଟିବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ରହିଛି । ସେହି ପର୍ବରେ ଅର୍ଜୁନର କିରାତ ରୂପ ଧାରଣରେ ଶବର ବେଶଭୂଷା ତଥା ଶିକାର ବେଶର ଚିତ୍ର ସୁସ୍ପଷ୍ଟହୋଇ ଉଠିଛି ।

"କିରାତ ରୂପ ଧରି ବନ ଜୀବ ଲୋଡୁଅଛି
ତାଳପତ୍ର ଆଭରଣ କଣ୍ଠେ ଗଜମାଳି ଗଛି ।
ଲଲାଟେ ଗୁଞ୍ଜିରା ଶରୀରେ ମୟୂୟ ଝାଲମାରି
ଧାମଣା କାଠର ଧନୁ ଆମଂଦ୍ଧନ କରି ।
ଧାମଣା କାଠର ଧନୁ କଣ୍ଡା ବାୟେଂସର ଗୁଣ
ଫିରିକି ନାରାଚ କରେ ତାଳପତ୍ର ଆଭରଣ ।"
(ସଭାପର୍ବ)

ଏହି ପ୍ରକାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଶବରମାନଙ୍କ ବେଶପରିପାଟୀ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ତାହା ପ୍ରାୟତଃ ସେହି ଗୋଟିଏ ଧରଣର ସେହିମାଳୀ, ମୟୂରଝାଲ, ତାଳପତ୍ର ଆଭରଣ ସର୍ବତ୍ର ଦିଆଯାଇଅଛି । ଅବଶ୍ୟ ଏମିତି ବେଶ ବିମଣ୍ଡିତ ହେବା ଆଦିବାସୀ ସମାଜରେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ମଧ କିଛି ମାତ୍ରାରେ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ପରିତାପର ବିଷୟ ସେମାନେ କେଉଁ ଧରଣର ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ କରୁଥିଲେ ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ଯେଉଁ ଜାତି ବିଭିନ୍ନ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଅଳଙ୍କାର ଆଦିର ବ୍ୟବହାର ଜାଣି ସାରିଥିଲା ସେ କ'ଣ ବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କଥା ଜାଣିନଥିଲା ? ଯଦି ଜାଣିଥିଲା ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା କାହିଁକି ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ତାହା ଆଲୋଚନା ଅପେକ୍ଷ ।

(ଖ) ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତି :-

ବନ ପର୍ବରେ ଭୀମର ରାନ୍ଧଣା ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ 'ଶବରୀ' ବା 'ସଉରୀ' ରାନ୍ଧଣା ବର୍ଣ୍ଣିତ । ଭଗବାନ ଶବରୀ ନାରାୟଣ ରୂପେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ଓ ସରସ୍ୱତୀ ରୂପେ ତାଙ୍କର ସେବାକଲେ ଶବରୀ । ସେମାନେ ବଣରେ କାଠ କୁଟା ସଂଗ୍ରହ କରନ୍ତି ଓ କନ୍ଦମୂଳ ମାଂସ ପ୍ରଭୃତି ଯାହା ପାଆନ୍ତି, ତାହା ଆଣନ୍ତି । ସେମାନେ କିପରି ମୃଗମାଂସ ପ୍ରଭୃତି ରାନ୍ଧନ୍ତି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ କବି ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତି -

"ମୃଗମାଂସ ଆମ୍ବିଳା କଞ୍ଚା ମହୁଲ ଗିରି ଅଞ୍ଚା
ସମସ୍ତ ଯେବ ଯୋଗକରି ପତ୍ରେବ କରି ସଞ୍ଚା ।
ତଇଲ କ୍ଷୀର ଲବଣ ପତ୍ରେ ସବୁଭରି
ସିଆଳି ଅତା ଗୁଡ଼ିଆଇଁ ଅଗ୍ନିରେ ନେଇଁ ପୋଡ଼ି ।
ଅଗ୍ନିରେ ଜାଳି ତାହା ପୋଡି ହୋଯେ ତାଙ୍କୁ
ଭୋଜନ କରିଣ ହିତେ କେହି ସରି ନୁହଇଁ ତାହାକୁ
ଯେହାକୁ ଯେ ବୋଲି ସଉରି ରାନ୍ଧଣା ପ୍ରତି
ଶବରୀ ରୂପେ ତାରା ସୃଜିଲେ ସରସ୍ୱତୀ । (ବିରାଟ ପର୍ବ)"

ରାନ୍ଧଣାର ବର୍ଣ୍ଣନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ ଏହି ରାନ୍ଧଣାକୁ ଛାଡ଼ି ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟ ରାନ୍ଧଣାର କଥା ଦିଆଯାଇ ନାହିଁ ।

ଏହି ପ୍ରକାରେ ସାରଳା ସାହିତ୍ୟରେ ଶବର ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ଚିତ୍ର ମାଧମରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ କଥା କୁହାଯାଇଅଛି । ଯେଉଁଥିରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର କଥା କୁହାଯିବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନେ ଯେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅନୁନ୍ନତ ଏହି କଥା ବହୁ ଚତୁରତାର ସହିତ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାକୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥିବା ପରି ଜଣାଯାଇଥାଏ । ଆଦିକବି ସାରଳା ଦାସ ତାଙ୍କ ମହାଭାରତରେ ଦୁଇଗୋଷ୍ଠୀ ଆର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନାର୍ଯ୍ୟର ସମନ୍ୱୟ କରାଇବା ସକାଶେ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିବା ପରି ଜଣାଯାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ଶବର ପୂଜିତ ନୀଳମାଧବ ଜଗନ୍ନାଥରେ ରୂପାନ୍ତରୀତ ହୁଅନ୍ତି । ଏହା ପୁଣି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଛଳନା କରାଯାଇ । ଗଜପତି ମହାରାଜାଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ବିଦ୍ୟାପତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶବର କନ୍ୟା ଲଳିତାଙ୍କୁ ପ୍ରେମର ଛଳନା ମାତ୍ର କରିଥିଲେ । ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କ ଆରାଧ ଦେବତା ନୀଳମାଧବଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବା ।

ସେହିପରି ଏକଲବ୍ୟଙ୍କ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା କଥା ମଧ୍ୟ ସର୍ବଜନ ବିଦିତ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା ଏକ ଛଳନା ମାତ୍ର, ପ୍ରକୃତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଧନୁର୍ଦ୍ଧର କରାଇବା । ଅର୍ଥାତ୍ ସାରଳ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ସଂସ୍କୃତି ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କ ସରଳତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନେ କିପରି ଶୋଷଣର ସମ୍ମୁଖିନ ହୋଇଛନ୍ତି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଠାରେ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠତା, ଉଦାରତା, ଏକାଗ୍ରତା ପରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମହତ୍ ମାନବୀୟ ଗୁଣାବଳୀ ସମୂହର ଆରୋପ କରାଯାଇ ତାଙ୍କର (ଆଦିବାସୀ ମାନଙ୍କର) ମହାନତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇଅଛି ।

ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗ :-

ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗର ପାଞ୍ଚଜଣ ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ପ୍ରଚାରକ, ସନ୍ଥ ତଥା କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଳରାମ ଦାସଙ୍କୁ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ କବିର ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଯାହାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ ବାଲ୍ମୀକି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇଥାଏ । କାରଣ ଏହି କବି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସଂସ୍କୃତ ରାମାୟଣର ଭାଷାନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ରାମାୟଣ ଦାଣ୍ଡୀରାମାୟଣ ବା ଜଗମୋହନ ରାମାୟଣ ରୂପରେ ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ । ଏହି ରାମାୟଣରେ ଶବର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ କଥା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ (ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡରେ) ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେଉଁ ରୂପରେ ଚିତ୍ରଣ କରାଯାଇଅଛି, ତଥା ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର କେଉଁସବୁ ଦିଗ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱଆରୋପ କରାଯାଇଅଛି ତାହାକୁ ନିମ୍ନ ପ୍ରକାରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ -

ଅତିଥି ବତ୍ସଳତା - ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତିର ଏହା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ । ସେମାନେ ଅତିଥିଙ୍କୁ 'ସ୍ୱାଗତ' କରିଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ହିଁ ସାନ୍ତାଳୀ ଭାଷାରେ ଏକ ଲୋକୋକ୍ତି ରହିଛି 'ପେଲାଦକ ଦାରାମ୍ ବଓ୍ୱା' ଅର୍ଥାତ୍ ଅତିଥିଙ୍କୁ ସ୍ୱାଗତ କରାଯାଏ । ଏହାର ଏକ ନମୁନା ଆମେ ଦାଣ୍ଡୀ ରାମାୟଣରେ ମଧ୍ୟ ପାଇପାରିବା-

ଦିନେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭାଇ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର ଚିତ୍ରରଥଙ୍କ ସହ ସରଯୁ ନଦୀ ପାର ହୋଇ ଶିକାର କରିବାକୁ ଗହନ ବନରେ ବୁଲୁଥିବା ଅବସରରେ ଅନୁଜ, ବନ୍ଧୁ ଓ ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତଙ୍କ ଗହଣରୁ ବିଛିନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ି ତମସା ନଦୀ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରାନ୍ତକ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଥିବାରୁ ନଦୀରୁ ଜଳପାନ କରି ସେ ଏକ ବୃକ୍ଷ ଛାୟାରେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିଲା ବେଳେ ନିଷାହରାଜ ଗୁହଶବରଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଗୁହ ଥିଲେ ସିଂହବେଣୀ ରାଜ୍ୟର ରାଜା । ତାଙ୍କର ରାଜଧାନୀର ନାମ ଥିଲା 'ଆଶାବତୀ' ନଗର । ନିଜ ପରିଚୟ ଦେଇ ସେ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଆଗରେ କହିଛନ୍ତି -

ବିରାୟୁଧ ପୁତ୍ର ମୁଁ ଯେ ଗୁହ ମୋର ନାମ ।
ମୁହିଁ ମୃଗୟାକୁ ଆସିଛି ଶ୍ରୀରାମ ।

(ଅଯୋଧ୍ୟା କାଣ୍ଡ)

ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତରୁ ଗୁହଙ୍କର ଚାରିତ୍ରିକ ଉତ୍କର୍ଷ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି । ସେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ଯୁବରାଜ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ନିଜର ଅତିଥି ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛନ୍ତି । ଶବରମାନେ ଯେହେତୁ ଅନ୍ୟ କାହା ପାଖରୁ ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟାଦି ଏତେ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟ ଶବରଦତ୍ତ ଫଳକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କି ନାହିଁ ? ସନ୍ଦିହୀନ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସନ୍ତର୍ପଣତାର ସହିତ କହିଛନ୍ତି -

"ଶ୍ରମରେ କ୍ଷୁଧା ତୃଷ୍ଣା ପାଇଲ ରଘୁବଂଶୀ ।
ପକ୍ୱଫଳ ଦେବି ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜଣ ହୁଅ ତୋଷି ॥
ବୋହିଲେଣ ପ୍ରାସ ଯେ ପାଇବ ତୁମ୍ଭ ଦେଇ ।
ଦେହ ସୁସ୍ଥ ଥିଲେ ହୋଇବ ସର୍ବଶ୍ରେୟ ॥"

ସେହିପରି ଯେତେବେଳେ ପିତୃସତ୍ୟ ପାଳନକାରୀ ଶ୍ରୀରାମ, ଅନୁଜ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଓ ପତ୍ନୀ ସୀତାଙ୍କ ସହିତ ଅଯୋଧ୍ୟା ତ୍ୟାଗକରି ବନରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏପରି ଅତିଥି ପରାୟଣତାର ପରିଚୟ ମିଳିଅଛି । ରାଜକୀୟ ଥାଟରେ ଗୁହ ତାଙ୍କର ସ୍ୱାଗତ କରିଛନ୍ତି । ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶରେ ଅଯୋଧ୍ୟାର ଭାବୀ ସମ୍ରାଟ ରାଜ୍ୟହରାଇ ବନବାସ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି ଶୁଣି ବନ୍ଧୁବତ୍ସଳ ଶବର ରାଜ କ୍ଷୁବ୍‌ଧ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଏଣୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେଉଛି -

"ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ନିୟମ କରୁଛି ରଘୁନାଥ ।
ଦିଅ ଆଜ୍ଞାମୋତେ ମୁଣ୍ଡ ଛେଦିବି ଦଶରଥ ॥
କୈକେୟୀ ଶିର ମୁଁ ପକାଇବି ହାଣି ।
ଆଜକ ରହ କାଲି ଶିବ ରଘୁମଣି ॥"

ଶବର ସୈନ୍ୟ ସୈନ୍ୟ ସଙ୍ଘାଟ :-

ଅନୁଜ ଭରତ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାଣମନ୍ତ୍ରୀ, ପରିବାର ପରିଜନ ଓ ସେନା ବାହିନୀଙ୍କ ଗହଣରେ ଅଗ୍ରଜ ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ ବନବାସରୁ ଫେରାଇବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ପ୍ରଥମେ ଗୁହ ଶବରଙ୍କ ସେନାବାହିନୀର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଇ କବି ଲେଖିଛନ୍ତି -

"ପଦାତି ବଳ ଡାକିଣ ହେଲେ ଏକମେଳ ॥
ଦଶ ସହସ୍ର ବଳଘେନି ଓଗାଳିଲା ଆସି ॥
ଭରତ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଯେ ପଡୁଛନ୍ତି ଝାମ୍ପି ॥
ଧନୁରେ ଗୁଣଦେଇ ବାଣ ଯେ ବିନ୍ଧିଲେ ॥
ଯିବାର ପଥକୁ ସେ ଯାଇ ନିରୋଧିଲେ ॥
ବିଳିବିଳା ରଡ଼ି ଦେଲେ ମେଘ ଗରଜନ ॥
ତୀର ମାର ବୋଲି ଡାକ ଛାଡ଼ନ୍ତି ଅବିଚ୍ଛନ୍ନ ॥"

ସେହିପରି ଅନ୍ୟତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଅଛି -

କାଖରେ କେଶ ବାହାର ଡ଼ିମିଡ଼ିମି ଆଖି ।
ଭଲ ଭଲ ଲୋକେ ଡରିବେ ଦେଖି ॥
ଏକ ଏକ ମୁଖରେ ନିଶ ଯେ ଲାଗଇ ।
ପିଙ୍ଗଳ ବାଇ ଦେଖିଲେ ମନ ତା ବୁଜଇ ॥

ବେଶ ପରିପାଟୀ - ଶବରୀମାନଙ୍କ ବେଶ ଭୂଷାର ଯେଉଁ ପରିଚ୍ୟ ମିଳେ ତାହା କେବଳ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ଅବସରରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏହି ବର୍ଣ୍ଣନାରୁ ସେମାନଙ୍କ ବେଶର ସୂଚନା ମିଳିଥାଏ । ପୁରୁଷ ଲୋକମାନେ କାନରେ ତଡ଼କି, ବଳିଆ ପ୍ରଭୃତି ଅଳଙ୍କାରମାନ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ସେହିଭଳି ଲଲାଟ ଉପରେ ଗୁଞ୍ଜାରମାଳ ପିନ୍ଧିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଣ୍ଡରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଖୋଷା ଓ ଜୁଡ଼ା ବାନ୍ଧୁଥିଲେ । ବଣଫୁଲ ମାଳରେ ଦେହ ସଜ୍ଜିତ ହେଉଥିଲା । କଣ୍ଠରେ କଉଡ଼ି, ବାହୁରେ ଟସରର ରଙ୍ଗସୂତା, କାନ୍ଧରେ ଅଜଗର ନାମକ ଲତାର ପଇତା, ନାକମାନଙ୍କରେ ପିତ୍ତଳଗୁଣା, ବାହୁରେ ଲୁହାବଡ଼ା, ଅଣ୍ଟାରେ ଘଣ୍ଟିଘାଗୁଡ଼ି, ଗୋଡ଼ରେ ଘୁଙ୍ଗୁର,ଶରୀରରେ ରଙ୍ଗମାଟି ବଲେପନ ଆଦି ସେମାନଙ୍କର ବେଶଚର୍ଯ୍ୟାର ଆଧାର ଥିଲା । ଏହା ବଳରାମ ଦାସଙ୍କ କଳ୍ପନା ପ୍ରସୂତ ଅବା ବାସ୍ତବ ଠିକ୍ ଭାବେ କୁହାଯାଇ ନପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଧରଣର ଚିତ୍ରଣ ଯେ ଏହି ସାହିତ୍ୟକୁ ବିମଣ୍ଡିତ କରିଅଛି ଏକଥା ସତ୍ୟ ।

ଏହି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଆଦିବାସୀ ଜନଜୀବନ ତଥା ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନାମାନ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଅଛି । ବିଶେଷତଃ ଏହା ସାରଳା ଦାସ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ମହାଭରତ ଓ ବଳଦାସ କୃତ ଓଡ଼ିଆ ରାମାୟଣକୁ ଅବଲୋକନ କଲେ ସେଥିରେ ପ୍ରାୟତଃ ଶବର ଗୋଷ୍ଠୀର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନା ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଏହା ସୀମିତ ହୋଇଯାଇଅଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଓଡ଼ିଶାରେ ଶବରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆହୁରି ବହୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଆଦିବାସୀମାନେ ଏହି ଭୂମିରେ ବସବାସ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଚରିତ୍ର ତଥା ସଂସ୍କୃତିର କଥା ଏହି କବିମାନେ କାହିଁକି ଉଲ୍ଲେଖ କରି ନାହାନ୍ତି ତାହା ଗବେଷଣାର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ । ଏହାର କାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଦୁଇଗୋଟି କଥାବସ୍ତୁକୁ ନିଆଯାଇପାରେ (୧) ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳର ଏହି କାବ୍ୟକାରଗଣ, ତାଙ୍କ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶବର ଆଦିବାସୀମାନେ ବସବାସ କରୁଥାଇ ପାରନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଥିବା ହେତୁ ସେମାନଙ୍କ କଥା ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ପରିସରଭୁକ୍ତ କରିଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ । (୨) ସେତେବେଳେ ଅଣ ଆଦିବାସୀମାନେ ଆଦୀବାସୀମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର କଥା ହୁଏତ ଅବଗତ ନଥାଇ ପାରନ୍ତି, ତେଣୁ ସମସ୍ତ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ସେହି ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଶବର ରୂପରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସମ୍ଭାବନାକୁ ମଧ୍ୟ ଏଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇପାରେ ।

ପରିତାପର ବିଷୟ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ, ଗବେଷକ ତଥା ବିଦ୍ୱାନ ବୁଦ୍ଧିଜୀବିଗଣ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ସଠିକ୍ କଥା ନଜାଣି ସେମାନେ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଜାଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ଛଳନାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ନିୟୁତ କିମାକାର ରୂପରେ ତାହାକୁ

ଚିତ୍ରଣ କରୁଛନ୍ତି । ବହୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଉଛି ସେମାନଙ୍କୁ ଅଣଆଦିବାସୀଙ୍କ ତୁଳନାରେ ନ୍ୟୁନ ସ୍ତରର ବୋଲି ଦେଖାଇବା ସକାଶେ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଅଛି । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ବିନା ଦ୍ୱିଧାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅସଭ୍ୟ ବୋଲି କହିବାରୁ ଆଦୌ ପଶ୍ଚାଦପଦ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମନେହୁଏ ସତେ ଯେପରି ଏହା ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର । କିନ୍ତୁ ! କିଛି ବୁଝିହୁଏ ନାହିଁ ଏହି ସଭ୍ୟ ଅସଭ୍ୟର ମାନଦଣ୍ଡ କ'ଣ ? ଏକଥା ସେମାନେ ଜାଣିବା ଦରକାର ନିଜ ସଂସ୍କୃତିର ମାନଦଣ୍ଡରେ ସେମାନେ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଅସଭ୍ୟ ବୋଲି କୁହନ୍ତି, ସେହିପରି ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମାନଦଣ୍ଡରେ ସେମାନେ କେଉଁ ସ୍ତରର ନିଜେ ହିଁ କୁହନ୍ତି । ପୁନଶ୍ଚ କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବା ସଂସ୍କୃତି ଉପରେ କାହାରି ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଆଜି ଯଦି ଭାରତୀୟ ସମାଜ ତଥା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ମାନବ ସମାଜର କଥାବସ୍ତୁକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଏ, ଯେତେ ଏହି ଧରଣର କିଛି ଅନଧିକାର ଚର୍ଯ୍ୟାର ଯେତେବେଳେ ହୋଇଅଛି ସେତେବଳେ ନୂଆ ନୂଆ ସମସ୍ୟାମାନ ଆସି ସମାଜକୁ କଳଙ୍କିତ କରିଦେଇଅଛି । ତେଣୁ ସମସ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ତଥା ଗୋଷ୍ଠୀ ନିଜନିଜକୁ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦାନ କଲେ, ଆଗାମୀ କାଲିର ବିଶ୍ୱହେବ ଏକ କଳଙ୍କମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତ ହୋଇଉଠିବ ବିଶ୍ୱର ଏକ କଲ୍ୟାଣକାରି ଉପାଦାନ ରୂପରେ ।

ଅଧ୍ୟାପକ
ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ
ଜ୍ୟୋତିବିହାର, ବୁର୍ଲା